कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक
हस्तलिखित संग्रह
दाखल क्र M 365 विषय व्याकरण
नांव सारस्वत व्याकरण
लेखक/लिपिकार -
पृष्ठ 7
काल संवत 1849 पूर्ण/अपूर्ण
Checked 2012

॥श्रीगणेशाय नमः॥ गोपीशं गोपिकागीतं सांद्रं रंधनमास्थितं । त्वसमीतांबरं ध्यात्वा सद्वि-
तं गोपबालकैः ॥ निष्पादितं च प्रशस्तानां यथार्थं लिख्यते मया । गुरुं प्रणम्य शिष्याणां
वनोद्यायमभेक्च । रायुग्मं । दिवु क्रीडादिषु दिवादिः । दीव्यतीति देवः । घट चेष्टा-
यां भ्वादिः । घटतीति घटः । पट गतौ भ्वादिः । पटतीति पटः । स्तनु रोधने भ्वादिः । स्त-
नतीति स्तनः । कुंभ विस्तारे भ्वादिः । कुंभातीति कुंभः । एतेषु पचाद्यच् । सरतेर्वृ-
सरतेर्वृतो वस्रतयो भवति । सृ गतौ भ्वादिः । सरति सिसर्त्ति वा विसृमिति सर्द्धः । वि
शले कृच्चाग्रः । विश प्रवेशने तुदादिः । विशंति यस्मिन्सर्वे मिति विश्वः । शूर्वे निके-
तने शरणे वा । भ्वादिः । शूर्वेतेऽनेनेति शूर्वं । घञ्प्रत्ययः । प्रथ प्रख्याने भ्वादिः । प्रथेरम
च् । प्रथेर्धातोरमच्प्रत्ययो भवति । प्रथते यस्मादिति प्रथमः । चरतेरमच् वाच्यः । च
र गतिभक्षणयोः भ्वादिः । चरतीति चरमः । अन पूरणे तुदादिः । अनते अन्यते वा अन्नेने
नेति अन्नो । कप्रत्ययः । अनौ अव य वौ य स्थति अनयः । अयत् प्रत्ययः । मसी परिण

भेदिवादिः॥ धा मस्यंते यस्मिन् फलानि बाध्या मा दिइति मासः॥ घञुप्रत्ययः॥ सोमं पि
बतीति सोमपाः॥ पा पाने भ्वादिः॥ क्विप्प्रत्ययः॥ कीलालं पिबतीति कीलालपाः॥ धूं
खं धमतीति संखध्माः॥ ध्मा शब्दाग्निसंयोगयोः॥ भ्वादिः॥ क्विप्॥ हृञ् हरणे॥ भ्वा
दिः॥ हृप्रत्यय करणे॥ क्र्यादिः॥ हरति वाजि हर्त्ति इति हरिः॥ इन् सर्वधातुभ्य इति इ
न्प्रत्ययः॥ गॄ निगरणे॥ तुदादिः॥ गिरति गीर्यते वा इति गिरिः॥ रु शब्दे॥ अदादिः॥
रौति रवीति वा इति रविः॥ कुङ् शब्दे॥ अदादिः॥ कुङ् शब्दे भ्वादिः॥ कौति कवते
वेति कविः॥ इत्यादिः॥ अविन्प्रत्ययः॥ विष्लृ व्याप्तौ॥ ह्वादिः॥ वेवेष्टि सर्वं प्रीतो
विष्णुः॥ णुप्रत्ययः॥ वा गतिगंधनयोः॥ अदादिः॥ वातेः नित् एकाच्ः॥ वातीति व
युः॥ मातेर्नुर्वा॥ मा माने दीप्तौ॥ अदादिः॥ भातीति भानुः॥ समाने ख्यः॥ सचोदात्तो
यत्नोपश्च॥ ख्यातेर्डित् तो रिः प्रत्ययो भवति॥ समानो पपदे सति॥ समानस्य सादे
शः॥ सउदात्तो यत्नोपश्च डित्वात्॥ ख्या प्रकथने॥ अदादिः॥ समानं ख्यायते जनैरि

त्रिसखा। पातेर्डतिः। पातेर्धातोर्डतिप्रत्ययो भवति। पा रक्षणे। अदादिः। पातीति पतिः।
ऋग्नेरिच्च दिश्च। अग्नेर्धातोरिच्प्रत्ययो भवति। इत्प्रत्ययं चादेशश्च डिच्च। अग गत्यर्थे। अग्न
दिः। अग्नेते अम्नेते वा इव इति द्वौ। नतोतेर्डिः। नतोतेर्धातोर्डिप्रत्ययो भवति। ननु विस्ता
रे। तनादिः। तन्वँतितन्वं यस्मादिति त्रयः। किमो डतिः। किम्पूर्वात् डतिप्रत्ययो भ-
वति। का संख्या येषामिति कति। श्रिञ् सेवायां। भ्वादिः। श्रयति श्रयते वा इति श्रीः। श्रि
ञः क्विपि दीर्घो वक्तव्यः। कष्टश्रीर्यस्य स सुश्रीः। भू सत्तायां। स्वयं भवतीति स्वयंभूः। क्वि
प्प्रत्ययः। क्विन्तके रलुक्। णीञ् प्रापणे। भ्वादिः। क्विप्प्रत्ययः। सेनां नयतीति सेनानीः।
ग्रामं नयतीति ग्रामणीः। अग्रं नयतीति अग्रणीः। अग्रग्रामाभ्यां नयतेर्णत्वं वाच्यं॥
लूञ् छेदने। क्र्यादिः। यवान् लुनातीति यवलूः। क्विप्। पातेस्तृन्निच्च। पातेर्धातोस्तृन्प्र
त्ययो भवति। इच्चोपधायाः। पा रक्षणे। अदादिः। पातीति पिता। नयतेरिच्च। नयतेर्धा
तोर्तृच्प्रत्ययो भवति। इति टेः। नयतीति ना। जायां माति मिमीते वा इति माता।

।माङ् माने। क्वादिरदादिश्च। तृन्त्रृ प्रत्ययः। आ यायाआदेशः। मुकृञ् करणे। तनादिः। क
रोतीति कर्त्ता तृप्रत्ययः। नयतेः पुगच। नयतेर्धातोः पुगागमो भवति। अचो पधाया वृ
प्रत्यये परे। नमतेर्वा पां लादेशो वक्तामस्तृप्रत्यये परे। णीञ् प्रापणे। मुवहत्वे पाश्चेद्
भ्वादिः। नयतीति नमति वेति नप्ता। मां सुत्रानुशिष्टे। अदादिः। प्रपूर्वः। प्रणास्तीति प्रशा
स्ता ङुदा नादनयोः। क्वादिः। जुहोतीति होता। तृप्रत्ययः। कुपूञ् आह्वाने। भ्वादिः। क्रु
शेस्तुच। कुशेर्धातोस्तुच प्रत्ययो भवति। क्रोशतीति क्रोष्टा ष्टुत्वं त्वं च। गतेर्मैः। ग
तेर्डोः प्रत्ययो भवति। गम्लृ गतौ। भ्वादिः। गच्छतीति गोः। दिवेर्ड्यौः। दिवेर्धातोर्ड्यौः
प्रत्ययो भवति। दिवु क्रीडादिषु दिवादिः। दीव्यंते स्मिन् रागा इत्ययस्मादिति द्यौः। सुहृ प्रा
ननोच्छो यस्समसुद्यौः। ग्ला यतेर्मैर्वक्तव्यः। ग्ला यतङ्इति ग्लौः। ग्लै हर्षक्षये। इति
स्वरांताः पुल्लिंगाः॥ अथ स्वरांताः स्त्रीलिंगाः॥ गमेर्गङ्। गमेर्धातोर्गप्रत्ययो भवति।
गम्लृ गतौ। भ्वादिः। गम्यते प्राप्यते पुण्यार्थिभिर्गंगा। मोऽनुस्वारः। अविशाखे भ्वादिः।

।अंबते प्राणिभिः सा अंबा। अङ् प्रत्ययः। अक्क अक्क अव्यक्ते शब्दे। भ्वादिः। अक्कती ति अ
क्का। अक्कतीसक्का। अङ् प्रत्ययः। शाल संवरणे। भ्वादिः। शालन्ति शालपो नायं। शा
लते वा शाला। पचाद्यच् ण प्रत्ययः। हुल हुल संवरणे भ्वादिः। होलती ति होला। वा हु
ल्यते सा होला। दुल्यते दोलति वा दोला। घञ् वाऽच् प्रत्ययः। मृक्षा ञ धारणपोषणयोः
। क्रादिः। अपूर्वः। अक्षा अङ् प्रत्ययः। मेधृ च वधमेधा संगमेषु। भ्वादिः। मेधते सा मेधा
। अङ् प्रत्ययः। मल मल्ल धारणे। भ्वादिः। मल्यते मालयते सा माला। ण प्रत्ययः। स्त्री चेत्स्वार्थे॥
जृष् झृष् वयोहानौ। दिवादिः। जीर्यते सा जरा। अङ् प्रत्ययः। बुध अवगमने। दिवादिः
। बुध्यतेऽनया सा बुद्धिः। क्ति प्रत्ययः। मन ज्ञाने। मन्यतेऽनया सा मतिः। क्ति प्रत्ययः
। नो लोपः। भू सत्तायां। भ्वादिः। भूयतेऽनया सा भूतिः। क्तिः। धृञ् धारणे। भ्वादिः॥
ध्रियतेऽनया सा धृतिः। क्तिः। रुचेरिक् वक्तव्यः। रुच दीप्तौ। भ्वादिः। रोचते सा रु
चिः। धयतेर्नुरिच्छाकारस्य वाच्यः। धयतेर्नुर्वाच्यः। धेट् पाने। भ्वादिः। धयति तैया

वत्साऽसिधेनु। धीधृतौ। ज्वरादिः। धियते हविर्यथा चिंश्च धेनुः। रञ्जेस्तनुग्वा भ्याः। रंज रागे। भ्वा
दिः। रज्यतिसा रज्जुः। णदत्र्यक्के शद्दे। भ्वादिः। नदतीतिनदः। स्त्रीचेन्नदी। गुरुतत्र द्यमे तुदा
दिः। गुरतीतिगोरः। गोरण वगोरः। स्त्रीचेद्गौरी। नद्यादेरीप्। गौः स्वर्गो विद्यते यस्मा
त्सा नेन सगो मती। मतुप्रसत्ययाईश सृ गतौ। भ्वादिः। सरतीतिसरः। सर्वधातुभ्योऽसुन्+२
च्वः। सरः प्रसरणं सुखेवविद्यते यस्याः सासरस्वती। वतुः स्त्र तऽनीप्। बृहिवृद्धौ। भ्वा
दिः। बृहदेर्मन्वा भ्याः। मतुपधायाकृ रुः सातुसारस्यवाच्याः। वृंहतितद्ब्रूलात स्पाऽपसं
ब्रातणः। द्वयोस्तेदा। स्त्रीचेत्। ब्राह्मणी। कुमारक्रीडायां चुरादिः। कुमारयतीति
कुमारः। स्त्रीचेत्कुमारी। लङ्केरीमुट् वाभ्याः। लङ्कदर्शनांकनयोः। चुरादिः। लङ्कय
तेसा लङ्कनीः। स्मायत्तेः स्त्रीलेट्ठट् वाभ्याः। स्मैशब्दसंघातयोः। भ्वादिः। स्मायते
स्त्रीटिप्पयाः। स्त्रीः। ध्यै चिंतायां। भ्वादिः। ध्यायते क्विपि संप्रसारणं वाभ्यां। ध्यायते
साधीः। ह्री लज्जायां। ह्वादिः। जिह्रेतिह्रीः। भवतिसा भूः। एषु क्विपा चमेरुर्वाच्याः ३

ट्लोपः। अमु चलने। भ्वादिः। अमति मात्रः। वहेस्त्र च धातोर्नवा देशो णः। वह प्रापणे। भ्वादिः।
। वहति कुलं वा। वहस्त्रारं भावधूः। जायतेर्व्व क्तमः। जनी प्रादुर्भावे। दिवादिः। जायते
स्मिन् वः। माने ब्रूनलोपश्च वक्तमः। मानपूजायां। चुरादिः। मानयते सा माता। स्फस्व
स्पासेः क्त च क्तमः। अस्फ क्षेपणे। दिवादिः। स्मर राम स्पने साखसा। राः। गोः॥ नुदे
र्नौ व क्तमः। तुद व्यथने। तुदादिः। नुदति मानौः॥ इति स्वरान्ताः स्त्रीलिंगाः॥ अथ स्वरान्ताः
नपुंसकलिंगाः॥ कुल संघे संहतौ। भ्वादिः। कोलति तत्कुलं। कप्रत्ययः। मूल प्र
मूल रोहे। चुरादिः। मूलयति तत् मूलं। फल निष्पत्तौ। भ्वादिः। फलति तत् फलं। पद गतौ
। दिवादिः। पद्यते तत् पदं। पच्च प्रत्ययः। पुष्प विकसने। पुष्पति तत् पुष्पं। कुडि रक्ष
णे। चुरादिः। कुंडयति कुंडं। पञ्च प्रत्ययः। कुबि बंधने। चुरादिः। कुटं बयसेन तत्कु
टंबं। अप्रत्ययः। अनितेच्च क्तमः। अन प्राणने। अदादिः। अनिलित सम्स
अस देव। अमतरस्या। पतेस्सरवाच्यः। किमेव कालरमा हृयार्ईतरः। अमस्थि ग व

क्रमः॥ अस्क क्षेपणे॥ दिवादिः॥ अस्यतीति तदस्थि॥ दधातेरिप् किलंबात्वं॥ दुधाञ् धारण
पोषणयोः॥ क्वादिः॥ दधातीति दधि॥ सं मजेस्थिस्वक्रमः॥ षंज संगे॥ भ्वादिः॥ संजतीति
सक्थि॥ अस्थि स्मि गक्क्रमः॥ अशू व्याप्तौ॥ भ्वादिः॥ अश्नुते रुषं तदक्षि॥ चष्टेरित्व
कश्चः॥ चमतीति गंधनयोः॥ अदादिः॥ चातीति सचारि॥ मदेरुम धुच्चं॥ नादेघुण् वक्तव्यः
॥ मदी हर्षे॥ दिवादिः॥ माद्यतीति मधु॥ उपसुरूर्व वन्त॥ अति रिपूर्व वत्॥ नपुंसकस्य
तिक्र स्वः॥ इति स्वारांता नपुंसकलिंगाः॥ अथ हसांताः॥ क्विबंत दद्गू नसोफंता
देपोवाश्मः॥ वह प्रापणे॥ भ्वादिः॥ अनः शकटं वहतीति अनड्वान्॥ दुह प्रपूरणे॥
अदादिः॥ गां दोग्धीति गोधुक्॥ लिह आस्वादने॥ अदादिः॥ मधु मंजेहीति मधु
लिट्॥ मधुलिहौ॥ ष्णुह उद्गिरणे॥ दिवादिः॥ मित्रायद्रुह्यतीति मित्रध्रुक्॥ ध्रुक्॥ मित्रध्रुक्
॥ मुह वैचित्ये॥ दिवादिः॥ ससमुक्॥ ग्रः॥ इत्यादिषु क्विप्॥ चन यातनेः॥ भ्वादिः॥ च
ते रुच्च वाच्यः॥ चलंतीति चत्वारः॥ राजृ दीप्तौ॥ भ्वादिः॥ राज्ञादेः कन्माच्यः॥ राजसे ड

राजा। यजन्प्रजादिषु। भ्वादिः। यजतीत्येवंशीलो यज्वा। वनिप्। अत सातत्यगमने। भ्वा
दिः। अतेर्मनिप् वक्तव्यः। अतति सातत्येन गच्छतीत्यात्मा। धृञ् धारणे। भ्वादिः। धरते
र्म्मन् विकल्पः। धरतीति धर्म्मा॥ ॥ शब्दधर्मो यस्य स शब्दधर्मा। धर्मादनुच्छ्वयते स्दनच।
कच्यः। टुओश्वि गतिवृद्ध्योः। भ्वादिः। श्वयति पीडनं याग वतीति श्वा। युमिश्रणे। अ
दादिः। यौति मिश्रीयाः सह मिश्रणं वा करोतीति युवा। कनिसयः। मह पूजायां। वनि
प्। महेर्वनिपि घां नादेश्चो वाच्यः। महते सौ मघवा। वृदादिरयं। पथि मथि ऋभुक्षि याः
मन्वाच्यः। पथि गतौ। भ्वादिः। पथतीति पंथाः। मथ मथने। क्र्यादिः। मथ्नातीति
मंथाः। ऋभुक्षि पूयेरणे क्षियेरिति टिलोपो वाच्यः। ऋभून्शब्दे वा ऋभुक्षियतीति ऋभुक्षाः
। दंड निपातने। दंडयते नेनेति दंडः। दंडो विद्यते यस्य सो दंडी। चुरादिरयं। हन हिं
सागत्योः। ब्रह्मज्ञघ्नाने विब्रह्महा। अदादिः। ऋष। पूषपावते। पूषतीति पूषा।
कच्छा। भ्वादिः। ऋगतौ। भ्वादिः। सर्वधातुभ्यस्त्वमनो वक्तव्यो। ऋच्छते मनो यस्य
ग्मन्नवति। ऋच्छति ऋमति नमस्यर्यमा। पचि विस्तारे। भ्वादिः। पचं समा

द्वितीयं च। कञ्च भसयः। षडू समवाये। अष्टूङ् माप्तौ। यपयोः कनि तु व्वक्तः। ण्वादिः।
खादिः। सयं तितेमस्त। अश्रुवं तेतेऽस्य। एमस्त तो। अस्रादिः। नोतेः कमिगुणोचा
ण्याः। नुवं ति सेनव। दंश दशाने। ण्वादिः। दंशति तेदसा। एतेषु क ३ भसयः। इएम
मसो। अदादिः। एतेर्द मगक्ता म्याः। एतीसयं। कामुकां तो। चुरादिः। कमेर्णिङ्मक्त
म्याः। कामयते इति कः। बुध अवगमने। दिवादिः। तत्वं बुध्यतेऽनेनेति तत्वबु
द्। क्विप्। राजृ दीप्तौ। ण्वादिः। संपूर्वः। समो मस्य क्विबंतराट् पूर्वे परेऽनुस्वारा
भावो वाच्यः। सम्यग् राजतेऽसौ सम्राट्। विशेषेण राजतेऽसौ विराट्। क्विप्।
संप्रसारणाभावो राजतेः क्विपि वाच्यः। सजिनियसिनो दद् वक्तव्यः। सञ्ज सङ्गे
। ण्वादिः। सजतीति सः। तनु विस्तारे। तनादिः। तनोतीति सः। यस प्रयत्ने। दि
वादिः। यसतीति यः। इण् गतौ। एते स्तद्वक्तव्यः। एतीति एषः। प्रब्रागीसायां।
ण्यसदिः। एतेः किपि दीर्घो वक्तव्यः। एतेषु क्विप्प्रत्ययः। क्विपि परे संप्रसार
णाभावश्च तत्त्वं प्रष्ठतीति तत्त्वप्राट्। क्विप्। मथ मथने। ण्वादिः। अग्निं मथ्या। ५

त्वीतिस्त्रूगिनमरः। क्विप्। त्रंस्वृगतिग्रजननयोः। ञ्वादिः। अतित्रंसतीति अस्रट्। सहसं
तिस्रंसं सध्रिस्रसमितिरयः। सहत्रंसतीति सध्रुङ्। समं कृत्रंसतीति सम्यङ्। तिरः त्रं
सतीति तिर्यङ्। उत्त्रंसतीति उदङ्। एतेषु क्विप्। मृङ् प्राणत्यागे। तुदादिः।
म्रियते स्मृहस्कन्धः। जनो म्रियन्ते यस्मिन् रणे तेऽद्रिति मरुता। विञ्चये नरस्वादिः।
ञ्ञ ग्निं चिनोतीति अग्निचित्। क्विप्। महस्पत्यां। चुरादिः। महे रस्रुव कन्ते मः
। महद्युतेऽसो महान्। नादीसो। त्र श्वादिः। नातेर्थवर्वचकामः। नातीति नवा शान
नागंप विद्यते यस्मा सो नवान्। वत्तुप्रसयः। भूसत्तायां। भ्वादिः। भवतीति भवत्
। शानच्प्रत्ययः। मुप चषयाको। भ्वादिः। पचतीति पचन्। शत्रुप्रत्ययः। विप्रस्र
वे प्राते। तुदादिः। विशतीति विट्। विट्। क्विप्। विषः क्विपिषषादेशो वक्तव्यः।
विष्णु मासे। ह्वादिः। वेवेष्टीति षट्। मुदाञ् दाने। ह्वादिः। द दसे मेसि वक्तव्यः।
षत्वं। दीयतेऽनेनेति दः। जुषिप्रीतिसेवनयोः। दिवादिः। जुषतीति जुट्। क्वि
प्। जुषामह स्वन्तेमानः। सजूः। महस्सपः। शासु अनुशिष्टौ। आङ्पासे रिच्चोप

धायाः ॥ क्षिपि वाच्यः ॥ अदादिः ॥ आपा स्ते सा आपी ॥ कुदानादनयोः ॥ स्वादिः
॥ जुहोते रिस्त्रक्रमः ॥ हृयनेनतहुविः ॥ पापाने ॥ अदादिः ॥ पातेर्मुमस्वाचः ॥ पि
ती सिमुमाः ॥ विदज्ञाने ॥ अदादिः ॥ वेत्तीति विद्वानु ॥ विदेर्वसुप्रत्ययः ॥ वचु
परिभाषणे ॥ अदादिः ॥ सर्वधातुभ्योसुन् वाच्यः ॥ उअसेः इति वचः ॥ स्कन्दशोभनं
वचो यस्य स मस्कवचसः ॥ चदि आह्लादने ॥ भ्वादिः ॥ चदेरमिरमागमो वक्त
व्यः ॥ चंदतीति चंद्रमाः ॥ वशकांतौ ॥ अदादिः ॥ वशेरसिकनागमे वक्तव्य
॥ वष्टीमुशनाः ॥ दंशदशने ॥ भ्वादिः ॥ पुरुवदुदंशसीतियुह दंशनाः ॥ ईहचे
ष्टयां ॥ भ्वादिः ॥ नञासमंनाज्ञावेनईहतेऽस्तनेहा ॥ अदनभक्षणे ॥ अदादिः
॥ अत्तीति अत्रसो ॥ एतेषु अस्त्र प्रत्ययः ॥ इति हसंतास्तुल्लिंगाः ॥ अथ हसंताना
स्त्रीलिंगाः ॥ नह बंधने ॥ दिवादिः ॥ क्विवंतेनह्युपोपसर्गस्यदीर्घोवक्तव्यः ॥
उपनह्यतेसा उपानत् ॥ दिवुक्रीडायां ॥ दिवादिः ॥ दीव्यंते यस्यांसा द्यौः ॥ ककु
प्पर्ववत् ॥ गृ निगरणे ॥ तुदादिः ॥ गीर्यते सा गीः ॥ पृ पालन पूरणयोः ॥ क्र्यादिः ॥

।पिपर्त्ति सा पूः। धुर्वी हिंसायां समीये वा। भ्वादिः। धूर्वति सा धूः। राल्लोपः। क्विपि। किर्जे
वाच्यः। ञिइंधी दीप्तौ। नमादिः। संपूर्वः। समिंधते सा समित्। कृञ् विस्तारे। क्र्यादिः। कं
जतं कृणाति सा ककुप्। एतेषु क्विप्। सशदयः पूर्ववत्। त्वचू गतौ। तुदादिः। त्वच
ति सा त्वक्। रुचू दीप्तौ। भ्वादिः। रोचति सा रुक्। वचू परिभाषणे। अदादिः। वक्ति अन
या सा वाक्। वचेः क्विपि दीर्घः। संप्रसारणाभावश्च। आप्लृ व्याप्तौ। स्वादिः। आप्नुव
ति ता आपः। आपेः क्विपि ह्रस्वो वाच्यः। दिशू अतिसर्जने दाने। तुदादिः। दिशति अ
वकाशं सा दिक्। त्विष दीप्तौ। भ्वादिः। त्विषति सा त्विट्। एषु क्विप्। आकृष्य दस्य पूर्व व
त्। इति हसंताः स्त्रीलिंगाः। अथ हसंता नपुंसकलिंगाः। वृञ् वरणे। वृणोति स्वान् स्वा
र्थं वृणोते र्विरव्कञ्। अहकाप्यगत्योः। भ्वादिः। अहति सह। कर्तृ प्रत्ययः। वृहि
वृद्धौ। सर्वधातुभ्यो मन्वक्रयः। मनुपधात्वा अकारः। सानुस्वारो वाच्यः। भ्वादिः। वृंहति न
प्रसा। चरगति भक्षणयोः। भ्वादिः। चरति तत् चर्म। वृञ् वरणे। स्वादिः। वृणोति तत् वर्म
। श्रृ हिंसायां। श्रृ पाके। क्र्यादिः। भ्वादिरपि। शृणोति श्रर्णति तत् शर्म। उङ् गतौ। व

यस्मः पक्षिणः त्रवंनेगवंनिय स्मित्रततमेमम। तेसुमत्रां सरादयः। पूर्ववत्। अस्मच्छस्
वेमुक्तः। गमत्तुगतो। गमेः क्विपिटित्वेवाओ। त्वादि। अस्मद्र रहाऽन्दस्यंगवं नि जगत्। मद्
तूर्व्वमुक्तः। द्विविशप्र्व्वमुक्तः॥ पीडपाने। दिवादिः। पीयते तत्सयः॥ निरनिपणनेस्त्
मयांच। तिन स्वते इति निजः। आम्म मम। त्यादिरयं। आदस पूर्ववत्सुक्तः॥ इति ह
सांता नपुंसकलिंगाः॥ । युष्मसोदयी। त्यादि। अस्मनुवि। आदादिः। युष्मेष्मासि।
मांमदिक। आम्मामदिकप्रत्ययो भवति। योषतीति युष्मद्। अस्तीत्यस्मद्। इ
ति युष्मदस्मदोः। अहिंत्वत्समुक्तः। फलुनिद्धविधोभवत। विद्वत्सत्स्मान्मजश्च
सीद्धिमस्तूपचिद्धोवुधः॥ तस्यसुतहरोमेष्टः कनिष्टोमाधवस्तथा। तेनतनिपा
दिताः यासाः सरस्वताः प्रसादतः। [illegible] शाखनागरसयुक्ताष्टऽध्यनेहतरेनथा॥
श्रीभजस्पेष्टमितसोम्पेहुका। कूपानवेपुरे। इ। त्रिति विशेषकं॥ ॥इतिश्रीदेवभद्र
ति युष्मदस्मयप्रक्रिया दनसारस्वतस्यसमाप्तम्॥ ॥श्रीरस्तु॥ ॥श्रीः॥
॥ कल्याणमस्तु॥ ॥शुभं भूयात्॥ ॥शमनं तं हरिस्वितिरस्तु॥ ॥श्रीजिनेश्वराय नमः ७